

Основні положення нової Стратегії національної безпеки США

В. Орлик, А. Гриценко, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Адміністрація США 12 жовтня 2022 р. представила нову Стратегію національної безпеки США (National Security Strategy of The United States of America). У документі акцентується на двох фундаментальних стратегічних викликах: конкуренції між великими державами за формування майбутнього міжнародного порядку й транснаціональних спільних загрозах (shared threats) – це, зокрема, зміна клімату, загроза продовольчій безпеці, інфекційні захворювання, тероризм, дефіцит енергії, інфляція тощо.

Висновки

1. У Стратегії національної безпеки США 2022 р. (далі – СНБ) реалізовано перевиборчу концепцію Дж. Байдена про «створення зовнішньої політики для середнього класу», згідно з якою стабільна та процвітаюча Америка є проєкцією сили та впливу у світовому масштабі.

2. У СНБ визначено основних суперників США: КНР як єдину державу, що має потенціал до змін міжнародного порядку, та Росію, яка є безпосередньою загрозою для вільної та відкритої міжнародної системи. Також у документі запропоновано алгоритми протидії обом цим потугам – випередити Китай і стримати Росію.

3. Відродження міжнародних альянсів, зокрема НАТО, на противагу ізоляціоністськими настроям попередньої адміністрації, а також зміцнення партнерства в Індो-Тихоокеанському регіоні (ІТР) залишаються центральними у підходах США до конкуренції з Китаєм та вирішенні спільних транснаціональних загроз.

4. **Сполучені Штати не дозволять Росії чи будь-якій іншій державі досягти своїх цілей у спосіб погрози застосування ядерної зброї або її використання.** Очікується, що положення про нові принципи ядерного стримування будуть внесені до Стратегії національної оборони США.

Світ вступає в період «вирішального десятиліття» (decisive decade), а отже, зусилля США зосереджуватимуться на трьох напрямках: інвестуванні в основні джерела сили Сполучених Штатів (Underlying Sources of U.S. Strength); співпраці із союзниками та партнерами для посилення колективного впливу на формування глобального стратегічного середовища й вирішення спільних проблем; модернізації та зміцненні американської армії відповідно до вимог епохи стратегічної конкуренції.

Вихідні положення нового стратегічного підходу такі:

- «стирання» межі між внутрішньою та зовнішньою політикою США як проєкція американської сили та впливу в міжнародному вимірі;
- альянси та партнерства США в усьому світі залишаються найважливішими стратегічними активами та незамінними елементами, котрі забезпечують міжнародний мир і стабільність. Потужна Організація Північноатлантичного договору, альянси в Індо-Тихоокеанському регіоні й традиційні безпекові партнерства не лише стримують агресію, а й забезпечують основу взаємовигідної співпраці;
- *КНР є найбільшим геополітичним викликом для США*, важливо розуміти глобальний масштаб цього виклику попри те, що основні його небезпеки зосереджуватимуться в Індо-Тихоокеанському регіоні;
- *Росія становить безпосередню та постійну загрозу* регіональній безпеці та порядку у Європі, є джерелом нестабільності в усьому світі, проте вона не має можливостей КНР;
- з поля зору не повинні випадати менші за рівнем загрози автократичні держави, що також діють агресивно і дестабілізуюче, – *Іран та КНДР*. Так, Іран втручається у внутрішні справи сусідніх держав, постачає ракети та безпілотники через проксі-акторів, а КНДР розвиває власні незаконні програми створення ядерної зброї та ракет, зокрема й за допомоги Ірану;
- задля збереження й розширення міжнародної співпраці передбачається дотримання «*двоколійного підходу*»: по-перше, співробітництво з усіма країнами, також і з числа геополітичних конкурентів, які готові до конструктивної співпраці; по-друге, поглиблення взаємодії з державами-однодумцями, зокрема тими, що входять до складу Ради з торгівлі та технологій США – ЄС (ТТС), QUAD¹ (Австралія, Індія, Японія, США), AUKUS² (Австралія, Велика Британія, США), I2-U2³ (Індія, Ізраїль, ОАЕ, Сполучені Штати).

¹ Чотиристоронній діалог із безпеки, до якого входять вказані вище країни.

² Тристоронній оборонний альянс, утворений зазначеними вище країнами.

³ Група, утворена зазначеними країнами.

Внутрішньополітична частина Стратегії національної безпеки США 2022 р.

Ключовим елементом СНБ визначено *інвестування в національну міць* (Investing in Our National Power) як основний інструмент створення конкурентних переваг.

Глобальні виклики вимагають потужних внутрішніх інвестицій, які одночасно посилюватимуть стійкість держави та зміцнюватимуть зовнішні конкурентні переваги. Необхідне *об'єднання інноваційних зусиль приватного бізнесу із стратегічними державними інвестиціями* у ключові сектори економіки, а також створення й захист ланцюгів постачань, особливо в критично важливих технологічних галузях.

Демократія залишається найвищою цінністю і основою американського суспільства, незважаючи на внутрішні виклики. Рішення народу, висловлене через вибори, має бути захищене. Протидіяти загрозам демократії, зокрема *внутрішньому тероризму*, покликана перша в історії країни Національна стратегія протидії внутрішньому тероризму та зусилля, що докладаються у боротьбі з корупцією, маніпуляціями з інформацією, політичним втручанням і нападами на верховенство права. *США не потерплять зовнішнього втручання у вибори* та реагуватимуть, використовуючи всі відповідні інструменти.

Трансформація підходів до альянсів

Мережа союзників і партнерів є унікальним досягненням американської дипломатії. Осердям коаліції союзників є демократичні країни, які поділяють американські інтереси й цінності. Альянси та партнерства відіграли вирішальну роль у політиці національної безпеки останніх вісімдесяти років і мають бути поглиблені та модернізовані з метою їх майбутньої ефективності.

Задля вирішення глобальних світових проблем необхідно виходити на інші рівні співпраці, досягати того, щоб коаліції були *максимально інклюзивними*, залучати до співпраці інші країни, необов'язково демократичні, але такі, котрі поважають порядок, заснований на чинних правилах (rules-based order).

Побудова таких інклюзивних коаліцій має базуватися на підтримці основоположних принципів ООН, повазі до міжнародного права, суверенітету й територіальної цілісності, заперечення агресії, примусу та зовнішнього втручання.

Сполучені Штати працюватимуть прагматично з будь-яким партнером. Це стосується не лише національних держав, а й груп громадянського суспільства, приватних компаній, місцевого самоврядування та ініціатив. Передбачається створення коаліцій для досягнення конкретних цілей (fit-for-purpose coalitions) та застосування державно-приватного партнерства для вирішення нагальних викликів.

Модернізація та зміцнення армії США

США не вагатимуться у застосуванні сили, коли йтиметься про захист національних інтересів. Проте застосування сили має бути зумовлене чіткими досяжними цілями, відповідати цінностям і законам та відбуватися за згодою американського народу.

У ситуації загострення конкуренції роль військових полягає у *збереженні та здобутті воєнних переваг при одночасному обмеженні можливостей конкурентів*.

Для реалізації максимального ефективного стримування агресії пропонується новий комплексний підхід – *інтегроване стримування* (integrated deterrence).

Війна в Україні підкреслила *критичність* потужної оборонно-промислової бази США і для самої держави, і для союзників та партнерів; посилила аргументи щодо необхідності швидкого запровадження передових технологій у кібернетичній та космічній галузях, розробках у сферах штучного інтелекту і квантових систем, які необхідно здійснювати з метою подальшого збереження військово-технологічної переваги.

Ядерне стримування залишається визначальним пріоритетом та основою комплексного стримування. До 2030-х років США *вперше доведеться стримувати одразу дві ядерні держави*, кожна з яких володітиме сучасними типами ядерної зброї глобального та регіонального рівня. Тому, щоб забезпечити ефективну протидію в цій сфері, необхідно здійснити модернізацію всіх компонентів ядерної інфраструктури, а також підтвердження зобов'язань ядерного стримування перед союзниками.

Глобальні пріоритети

У Стратегії національної безпеки США 2022 р. зазначено, що КНР і РФ дедалі зближуються, проте виклики з боку кожної з цих країн різняться. Пріоритетом США є утримання стійкої конкурентної переваги над Китаєм з одночасним стримуванням «усе ще глибоко небезпечної» (still profoundly dangerous) Росії.

Китай залишається єдиним конкурентом, який має намір змінити міжнародний порядок, адже економічна, дипломатична, військова й технологічна потужності цієї країни дедалі більше зростають (*див. додаток*).

Сферою конструктивної взаємодії з КНР залишаються питання зміни клімату, пандемічних загроз, нерозповсюдження, протидії незаконному наркотрафіку, глобальна продовольча криза та макроекономічні проблеми.

Протягом останнього десятиліття керівництво *Росії* проводить «імперіалістичну» зовнішню політику, відкидаючи ключові елементи міжнародного порядку. Кульмінацією цієї політики стали: повномасштабне вторгнення в Україну в лютому 2022 р., якому передувала агресія 2014 р., військове втручання в Сирії, багаторічні спроби дестабілізувати сусідні держави, відверті спроби підірвати внутрішні демократичні процеси в країнах Європи, Центральної

Азії та інших регіонах світу.

Росія нахабно втруtilась у внутрішні справи США, сіючи розбіжності й протиріччя серед американців.

РФ – це *безпосередня постійна загроза міжнародному миру та стабільності.*

США та їхні союзники підтримують Збройні Сили України та зміцнюють оборону в сусідніх із Росією країнах НАТО, водночас запроваджуючи санкції проти Москви через вторгнення. РФ буде притягнуто до відповідальності за звірства в Україні. Війну Росії проти України колективні зусилля багатьох країн перетворюють на *стратегічний провал.*

Сполучені Штати разом із союзниками запобігатимуть намаганням РФ завдати ще більшої шкоди європейській безпеці, демократії та інституціям; стримуватимуть і за необхідності відповідатимуть на дії, що становлять загрозу інтересам США.

Регіональні стратегії

Ці стратегії акцентують увагу на питаннях, що стосуються: інтересів США в Індо-Тихоокеанському регіоні (*див. додаток*); поглиблення альянсу із Європою; сприяння розвитку демократії та добробуту в Західній півкулі; підтримки деескалації на Близькому Сході; розвитку партнерства з країнами Африки; підтримки мирного розвитку Арктики.

Стратегія національної безпеки США 2022 р. містить положення стосовно **України**. Документ, про який ідеться, істотно доповнює положення проміжного варіанту Стратегії, представленої невдовзі після інавгурації Дж. Байдена. У нинішньому варіанті СНБ Україна згадана 32 рази, на відміну від попередньої редакції, у якій про неї не було жодної згадки.

Сполучені Штати продовжуватимуть підтримувати Україну та її боротьбу за свою свободу, допоможуть відновитись економічно та заохочуватимуть до інтеграції із ЄС.

Стратегія США в Індо-Тихоокеанському регіоні

Індо-Тихоокеанський регіон (ІТР) визначається епіцентром геополітики XXI ст. Сполучені Штати, які позиціонують себе як індо-тихоокеанська держава, зацікавлені у створенні відкритого, взаємопов'язаного, процвітаючого, безпечного та стійкого регіону.

КНР визнається глобальною державою поряд із США та позиціонується як ключовий геополітичний суперник, оскільки Китай – єдиний конкурент, який має намір змінити міжнародний порядок, до того ж іще й володіє економічною, дипломатичною, військовою і технологічною спроможностями для реалізації цього наміру. Основна арена біполярного суперництва – Індо-Тихоокеанський регіон, який Китай має амбіції перетворити на сферу свого впливу, що дасть можливість останньому стати провідною світовою державою. Водночас американо-китайська конкуренція виходить за межі ІТР на глобальний рівень.

КНР робить значні інвестиції в модернізацію армії, боєздатність якої зростає. Ця країна є дедалі вагомішою силою не лише в ІТР, а й у глобальному масштабі, підтримуючи діяльність і роль американських альянсів у регіоні та світі. Як захід у відповідь США продовжуватимуть інвестувати в розвиток збройних сил з метою стримування потенційної агресії не лише безпосередньо проти США, а й проти американських союзників. США консолідуватимуть зусилля з регіональними союзниками, прагнутимуть до подальшого зміцнення партнерських відносин, інвестуватимуть у розвиток мережі союзних держав, насамперед демократій.

США прагнутимуть відповідально конкурувати з КНР, щоб захищати власні інтереси та будувати своє бачення майбутнього.

США мають намір притягнути Пекін до відповідальності за порушення прав людини в Сінцзяні та Тибеті, скасування автономії і свобод Гонконгу.

Наступні десять років стануть вирішальними в геополітичній конкуренції КНР та США. Водночас США визнають, що КНР також посідає центральне місце у світовій економіці та має значний вплив на вирішення спільних проблем, зокрема тих, що стосуються зміни клімату та глобальної охорони здоров'я. Сполучені Штати та КНР можуть мирно співіснувати, брати участь у розвитку добробуту людства та сприяти цьому процесові.

США готові співпрацювати з КНР сферах, де збігаються двосторонні інтереси, зокрема щодо клімату, пандемії, нерозповсюдження, протидії нелегальному наркотрафіку, глобальної продовольчої кризи та макроекономічних питань.

США зацікавлені в підтримці миру та стабільності в Тайванській протоці, а тому виступають проти будь-яких односторонніх змін статус-кво з обох боків і не

підтримують незалежність Тайваню, залишаючись відданими «політиці одного Китаю». США підтверджують зобов'язання щодо підтримки самооборони Тайваню.

Стратегія національної безпеки США 2022 р. акцентує на прагненні до стратегічної стабільності, зменшенні ризику ненавмисної військової ескалації, посиленні комунікації в кризових ситуаціях, залученні КНР до процесу контролю над озброєннями.

Документ декларує підтримку та надання інвестицій задля економічного розвитку країн-партнерів. США мають на меті брати активну участь у вирішенні проблем регіонального порядку денного: від ненадійної цифрової інфраструктури та примусової праці до незаконного, незареєстрованого та нерегульованого рибальства.

США дотримуються принципу свободи мореплавства, спираючись на допомогу регіональних союзників докладатимуть зусилля до збереження відкритого доступу до Південно-Китайського моря.

Сполучені Штати поглиблюватимуть п'ять регіональних альянсів із Японією, Республікою Корея, Австралією, Філіппінами та Таїландом. Одночасно США підтверджують непохитну відданість захисту Японії згідно з двостороннім договором про взаємну безпеку, що *поширюється на острови Сенкаку*, щодо яких Японія має територіальну суперечку з КНР.

США прагнутимуть до поглиблення зв'язків з АСЕАН⁴, розширюючи дипломатичну та економічну співпрацю, але дотримуватимуться принципу «асеоанцентричності» Асоціації.

Передбачається більша присутність Сполучених Штатів у південній частині Тихого океану та розвиток відносин із малими острівними державами.

США активно розвиватимуть мережу альянсів: QUAD, AUKUS, I2-U2, а також власні регіональні ініціативи, як-от IPEF⁵, задля сприяння інклюзивному процвітання регіону й просування спільних інтересів США та союзних держав.

Окреме місце у Стратегії національної безпеки США 2022 р. відводиться Індії як найбільшій демократії світу та основному оборонному партнеру США, що передбачає спільну роботу обох держав на двосторонній та багатосторонній основах задля узгодження бачення щодо розвитку вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону.

США прагнутимуть до дипломатичної комунікації з **КНДР** задля прогресу в напрямі повної денуклеаризації Корейського півострова, зміцнюючи при цьому

⁴ Асоціація держав Південно-Східної Азії.

⁵ *Indo-Pacific Economic Framework (IPEF)* – ініційована президентом Дж. Байденом у травні 2021 р. економічна ініціатива, яка нині об'єднує 15 держав ІТР, спрямована на забезпечення чесної та стійкої торгівлі, стійкості ланцюгів постачань, розбудови інфраструктури, переходу на «зелену енергетику», боротьбу з ухилянням від сплати податків та корупцією.

розширене стримування проти північнокорейської зброї масового ураження та ракетних загроз.

Військовий переворот у **Бірмі**, за оцінками США, підриває регіональну стабільність. США тісно співпрацюватимуть із союзниками та партнерами, включно й країнами АСЕАН, для відновлення демократичного транзиту Бірми.

Стратегія національної безпеки США 2022 р. оголошує початок нового періоду американської зовнішньої політики, який вимагатиме від Сполучених Штатів більшої, ніж раніше, залученості в питання Індо-Тихоокеанського регіону.